

Näkökulma

Nuoret apuun, kun halutaan kuulla nuoria

Ympäristöministeriö

21.1.2021 14.30

Kolumni

Kun lainvalmistelussa halutaan ymmärtää nuorten näkemyksiä, paras tapa on ottaa nuoret mukaan suunnittelemaan kuulemisia. Näin puhutaan varmasti nuorille ymmärrettävällä kielellä ja tavoitetaan muitakin kuin järjestöjen vakiojoukko, kirjoittaa ilmastolakia ja keskipitkän aikavälin ilmastosuunitelmaa valmisteleva Heta-Elena Heiskanen.

Lapsia ja nuoria pitää kuulla heitä koskevissa asioissa niin lainsäädännön velvoittamana kuin perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi. Erilaisia kuulemis- ja osallistumismalleja on kehitetty vuosien varrella. Niitä ei kuitenkaan käytetä vielä kovin vakiintuneesti lakihankkeissa tai valtakunnallisten suunnitelmien laatimisessa. Useimmiten nuoria myös edustaa järjestöjen kautta sama pieni joukko.

Ilmastonmuutos huolestuttaa monia lapsia ja nuoria, ja heidän äänensä on tärkeä saada kuuluviin ilmastopolitiikan valmistelussa. Nuorten kanssa onkin keskusteltu tiheästi esimerkiksi [ilmastolain uudistuksen](#) yhteydessä: Ympäristöministeri tapasi [Nuorten Agenda 2030 –ryhmänAvautuu uudessa välilehdessä](#)[Linkki toiselle sivustolle](#) ja YK-nuorten edustajia ilmastolain uudistamisesta. Nuorten edustajia on mukana [ilmastopolitiikan pyöreässä pöydässä](#), myös puheenjohtajistossa. Ympäristöministeriö järjesti saamelaisnuorten kanssa yhteistyössä suunnitellun työpajan ilmastolaista kahdella kielellä ja [teimme yhteistyötä ALL-YOUTH STN –hankkeen digiraadin kauttaAvautuu uudessa välilehdessä](#)[Linkki toiselle sivustolle](#), jossa nuoret osallistuivat keskusteluun netissä koulutunnin aikana. Parhaiten kuulemiset ovatkin onnistuneet silloin, kun olemme suunnitelleet niitä yhdessä nuorten kanssa.

Ilmastolain kuulemisista olemme ammentaneet parhaat opit nuorten näkemysten keräämiselle myös keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmistelussa.

Lukioluokka tavoitti liki 2000 nuorta muutamassa viikossa

[Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa](#) kartoitetaan keinoja, joilla Suomi on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Suunnitelmaa laaditaan parhaillaan, ja sen on määrä valmistua kesällä.

Valmistelun tueksi halusimme kuulla nuorilta, minkälaiset toimet auttaisivat suitsimaan kuluttajien asumisen, liikkumisen ja ruuankulutuksen päästöjä. Päädyimme tekemään yhteistyötä Tampereen lyseon Eurooppalinjan ensimmäisen vuoden opiskelijoiden kanssa.

Aluksi kerroimme nuorille Suomen ilmastopolitiikasta, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta ja esittelimme ympäristöministeriön avoimia kysymyksiä kulutukseen liittyvistä näkökannoista. Tämän evästyksen pohjalta lukiolaiset suunnittelivat kyselytutkimuksia kerätäkseen laajemmin näkemyksiä näistä teemoista. Yhteensä nuoret tavoittivat liki 2000 nuorta ja lisäksi vanhempia ikäryhmiä Tampereelta ja lähikunnista.

Nuoret korostivat julkisen liikenteen merkitystä

Nuorten kyselyistä nousi selkeästi esiin erilaisia ilmastotoimien hyväksyttävyyteen liittyviä näkökohtia. Esimerkiksi julkista liikennettä pidettiin tärkeänä ja sitä tuotiin esiin enemmän nuorten kuin verrokkiryhmänä olleen opettajien vastauksissa. Kyselystä selvisi, että eniten liikkumiseen vaikuttavia tekijöitä olivat matkan pituus, sää, elinympäristö ja julkisen liikenteen saatavuus ja nopeus. Nuoret muistuttivat myös syrjäseutujen liikkumisen tarpeista ja ehdottivatkin esimerkiksi tukea sähköautoiluun, latausinfraan kehittämistä mm. kerrostalojen parkkialueille ja esimerkiksi valtion omaa latausverkkoyhtiötä.

Ruokavalintoihin vaikuttavat hinnan ja laadun lisäksi myös perheen kulutustottumukset

Ruoan kulutusta ja ruokahävikkiä selvitettiin myös kyselytutkimuksella, johon vastasi 370 nuorta. Melkein puolet vastanneista kertoi heittävänsä ruokaa roskiin. Syitä ovat muun muassa ruuan pilaantuminen, maku, väärä annostelu tai kiire. Kasvisruokaa valittiin mielellään mm. ulkonäön, vaihtelun ja ilmaston vuoksi. Vastausten mukaan nuorten kulutukseen vaikuttavat tuotteiden hinta, laatu, tarve ja nuukuus, mutta myös perheiden kulutustottumukset. Nuoret olivat keskusteluissa huomanneet myös asuinpaikalla saatavilla olevien tuotevalikoiman vaikuttavan suuresti kulutukseen. Nuoret katsoivat, että kulutusta saisi kestävämmäksi kiinnittämällä huomiota valintoihin, vähentämällä pakkausjätettä, uudelleen määrittelemällä tarpeita sekä sijoittamalla kestävämpiin tuotteisiin. Nuoret toivoivat valtiolta ohjauskeinoja, jotka liittyvät etenkin kouluun ja ravintoloiden toimintaan.

Vaatteiden ympäristöystävällisyyttä pohti vain harva

Vaatteisiin liittyvällä kyselytutkimuksella tavoitettiin 1000 nuorta. Kyselystä ilmeni mm. että ympäristöystävällisyyttä mietti aina vain muutama prosentti vastanneista siinä missä ympäristöystävällisyyttä ei miettinyt lainkaan yli neljännes vastanneista. Vastanneista runsas kolmannes koki tietävänsä vaateteollisuuden aiheuttamista ympäristövaikutuksista riittävästi, vajaa kolmannes katsoi, ettei tiedä tarpeeksi ja saman verran ei osannut vastata kysymykseen. Vastanneista neljäsosa ei käy esimerkiksi koskaan kirpputoreilla. Vähintään kuukausittain kirpputorilla kävi noin kolmannes. Kun kyselyn tehneet nuoret saivat tietää, että moni tiesi ilmastomuutoksesta ja kulutuksen vaikutuksista melko vähän, he myös reagoivat tähän toimittamalla vastanneille tietoa ja levittämällä koulussa tietoa.

Nuoret toivoivat verotuksella kannustusta kestäviin valintoihin

Kestävää kulutusta tutkittiin myös eri ikäryhmittäin. Kyselyn mukaan vaikuttavia tekijöitä ovat kasvatus, kotiolot, vanhempien valinnat, sosioekonominen status, läheisten valinnat sekä omat arvot. Kestävää kulutusta eniten estäviksi tekijöiksi ryhmässä havaittiin perheen sekä lähipiirin tottumukset. Nuoret katsoivat voivansa vaikuttaa omaan kulutukseensa pääasiassa ottamalla asioista selvää ja tekemällä sitä kautta parempia valintoja. Nuorten ehdottivat, että ympäristöystävällisempää tuotteiden tarjontaa lisätään ja siihen kannustetaan verotuksen kautta. Kaikki ilmastoratkaisut pitäisi nuoren mukaan tehdä sosiaalisesti oikeudenmukaisesti ja niin, ettei kenenkään perusoikeuksia rajoitettaisi ilmaston nimissä.

Vertaiskyselyn edut: virkajargon puuttui, ääni laajalle joukolla

Virkamiehen näkökulmasta yhteistyötä, jossa nuoret ovat kuulemassa laajempaa joukkoa nuoria, voi suositella lämpimästi. Vastaavan porukan tavoittaminen ilman nuorten aktiivisuutta olisi ollut hyvin haastavaa näin lyhyessä ajassa. Yhteistyön etuna on, että muutaman nuoren sijaan valmistelussa voidaan ottaa huomioon laajemman joukon ääni. Nuoret myös osasivat kysyä teemoista luontevasti toisille nuorille ymmärrettävällä tavalla. Virkajargonista ei ollut näissä kuulemisissa vaaraa. Nuorten tekivät opettajan tuella oman arvionsa siitä, millä tasolla asioista kannattaa kysyä. Tämä toimi hyvin ja tuotti valmistelun näkökulmasta kiinnostavaa aineistoa. Nuoret dokumentoivat kuulemisia kirjallisesti ja lisäksi tulokset käytiin suullisesti läpi yhdessä, joten lopulta yhteistyö oli tehokasta myös ajankäytön näkökulmasta.

Nuorten ehdotuksissa oli mukana useita konkreettisia keinoja ja tietoa hyväksyttävyydestä, joka auttaa suunnitelman jatkovalmistelussa. Kuulemisten viestit olivat tärkeä muistutus siitä, että nuoret eivät näe kulutusta vain yksilön valintana, vaan tukivat sitä, että valtio ohjaisi monipuolisesti kuluttajia ilmastoystävälliseen suuntaan.

Kirjoittaja

Heta-Elena Heiskanen
erityisasiantuntija
ympäristöministeriö
heta-elena.heiskanen@ym.fi

NÄKÖKULMA – YMPÄRISTÖMINISTERIÖN ASIANTUNTIJOIDEN KIRJOITUKSIA